

Mäns våld och manliga förebilder

Publicerad i *Socialpolitik* nr. 4-5/2002 under rubriken ”Riktiga män slåss”

De mänskliga, sociala och ekonomiska kostnaderna för våld är ofantliga.

Mest våld finner vi i de länder som har de största klassklyftorna. Alla jämförande studier av våld och kriminalitet i olika länder är överens på denna punkt: ju större inkomstskillnader, desto mera våld.

I vissa länder – såsom Colombia, El Salvador eller Sydafrika – är våldet så omfattande att det påverkar hela samhällsekonomin. De direkta kostnaderna för våld och kriminalitet har i de värst drabbade länderna uppskattats till nära tio procent av BNP. Och då är alla indirekta kostnader – för tidig död, utebliven arbetsförtjänst, lidande, ångest, psykiska skador hos brottsoffer och anhöriga, med mera – inte medräknade.

Våld går ofta i arv. Det vill säga: mäns våld går i arv till pojkar. Pojkar som upplevt våld i hemmet – som sett sina mödrar misshandlas, som fått mycket stryk själva eller som utsatts för sexuella övergrepp – är långt mer benägna än andra att växa upp till våldsamma män.

Det pris i form av minskad tillit och en erosion av det sociala kapitalet som ett samhälle får betala för våld är svårt att uppskatta. Men på sikt är kostnaderna höga. Samhällen som präglas av rädsla, våld och kriminalitet hamnar ofta i en ond cirkel: investeringarna sjunker, utländska investerare och turister flyr landet, liksom kapital och välutbildade människor.

Framtiden tillhör de länder som kan erbjuda tillit och förtroende. Länder som människor vill leva i, investera i och se sina barn växa upp i. Anständiga samhällen med små klassklyftor och låg kriminalitet, med människor som litar på varandra, som vågar gå ut på kvällarna och som låter sina barn leka utomhus och gå ensamma till och från skolan.

Framtiden tillhör inte länder där klassklyftorna, orättvisorna och otryggheten växer.

Inte heller länder som rustar för krig.

En ytterlighet av våld är krig. De mänskliga och ekonomiska kostnaderna av krig är ohyggliga. För närvarande pågår över 25 väpnade konflikter i världen – varav drygt hälften i Afrika – där antalet människor som dödas är så stort att det är befogat att tala om krigstillstånd.

De moraliska och psykologiska effekterna av krig är långvariga. Brutalisering präglar även – och inte minst - den starkare sidan. Förfärliga våldsbrott begås påfallande ofta av krigsveteraner. Avhumaniseringen av motståndaren, och benägenheten att se våld som en lösning på konflikter, sätter spår. Detta gäller – för att ta några exempel - Sierra Leone och Afghanistan eller USA och Israel.

Så gott som alla våldshandlingar, i krig såväl som i fred, begås av män. För att minska det våld som idag bara tycks öka räcker det inte med att sträva efter rättvisa samhällen med små klassklyftor. Även mansrollen, och de mansideal som unga pojkar växer upp med, måste förändras i grunden. Att tillgripa våld måste ses som fegt och förkastligt.

Idag skyller många på de våldsfilmerna som strömmar ut ur våra TV-apparater. Det sägs att en amerikansk tonåring i genomsnitt sett tiotusen mord på TV. Och det stämmer kanske.

Men än värre än skräck- och våldsfilmerna är, tror jag, den bild av manlighet som förmedlas av de män som idag styr världens öden på riktigt, och som dödar på riktigt.

Bush, Blair och Sharon, typ.

För första gången på mycket, mycket länge leds ett viktigt demokratiskt land i Europa av en krigshetsare.

Se på Tony Blair – hans gester och hela hans kroppsspråk – när han laddar upp för ett nytt krig. Hela karln går i spinn. Han blir salvelsefull, glödande, entusiastisk. Oavsett om fienden heter Milosovic, talibaner eller Saddam Hussain.

Inte heller jag gillar Milosovic, talibaner eller Saddam Hussain. Och jag avskyr terrorism i alla dess former. Men Tony Blair gör mig både rädd och besviken. Vart är våra samhällen på väg? Det hat, den oförsonlighet och den avhumanisering av fienden som präglat alla Blairs framträdanden när ett krig varit i sikte utgör ett obehagligt trendbrott i ett demokratiskt land som skulle kunna vara ett föredöme.

Den enda lösning som gäller – och här är Bush, Blair och Sharon lika goda kålsupare – tycks vara att tillintetgöra motståndaren.

Konflikter kan och bör lösas med våld. Detta är det budskap som unga män får ta del av från dem som skulle kunna vara positiva manliga förebilder.

Nu gäller det Irak. Förhandlingar och vapeninspektörer framställs som omanliga utvägar för fegisar. FN är för vekt. Folkrätt är till för mjukisar. Riktiga män slåss.

Inte ens den gammaldags manliga princip som säger att man inte skall slå den som är svagare respekteras. Manligt är att bomba den som ligger. Manligt är också att ta gisslan och spränga oskyldiga människor i luften.

Terrorister och terrorbekämpare börjar tala samma språk. Vem tror vi vinner på det?

Kampen mot våld måste börja med mansrollen, och baseras på något annat än det som Usama bin Ladin, George Bush, Tony Blair, Ariel Sharon eller Vladimir Putin har att erbjuda. Men just nu känns uppförsbacken tung.